

JOHANNE A. VAN ARCHEM

Vreemd gedrag

UITGEVERIJ GLB
DEVENTER

Oda Wiggers leunde over de reling van de grootste boot die ze ooit gezien had. De boot die haar naar een ver en vreemd land zou brengen.

Ze verliet Nederland en ze verliet het met pijn en weemoed in het hart. Dominee had het mooi in de preek naar voren gebracht: ze ging waar haar hart riep. Het was mooi gezegd, maar zo was het niet, dacht ze. Ze was liever hier gebleven, maar liever bestond niet in dit geval.

Ze had verhalen gehoord van kinderen, die mee moesten met hun avontuurlijke ouders en die niet wilden, die in een laatste poging nog van boord waren gesprongen...

Ze kon het begrijpen, zij zou het misschien ook wel willen, overboord springen.

Een bijna minachtende glimlach kwam om haar mond. Het klonk teatraal, die uiterste poging tot achterblijven in het vaderland, maar ze was er zeker van dat het nooit ge-

beurd was. De afstand tot de wal vanaf de reling was veel te groot. Je sloeg te pletter op de kade als je van deze boot af sprong.

Had ze werkelijk in Nederland willen blijven? Nee, wist ze. Dat was geen prettig leven geworden, alleen en zonder familie en zonder...

Voor haar lag een ander leven, zoals dat werd genoemd. Een leven dat iets beloofde, dat ze met enig vertrouwen tegemoet durfde te zien. Niet vol vertrouwen, wel met de nodige argwaan. Maar ze had vandaag al meer mensen gehoord, die met dezelfde gevoelens en gedachten aan boord gingen. Het was een groot vrachtschip, waar ook passagiers op mee konden varen. Ze deden ook nog een Engelse haven aan, daar zouden veel meer mensen aan boord komen voor de bestemming aan de andere kant van de wereld.

Peinzend aan die brede reling staarde ze over de mensenmassa op de kade die was volgestroomd om de boot te zien vertrekken.

Er was niemand die de lange reis had gemaakt om haar te zien vertrekken, het was ook te ver vanuit Twente.

Ze had wel de verbazing in de ogen van al die mensen uit het dorp gelezen. Ging ze

weg? Naar het totaal onbekende Australië, waar geen fatsoenlijk mens woonde? Wat zocht ze daar? De meesten hadden amper van dat land gehoord.

Wist ze wel wat het betekende als je naar zo'n land verhuisde? Ze kenden allemaal de verhalen van de mensen die naar Amerika of naar Canada waren vertrokken. Dat was hokken, half in de grond, amper een dak boven het hoofd. Enig comfort was er niet, geen schoon water uit de pomp, geen fatsoenlijk huis, maar een hut van houten boomstammen. Leven op de keiharde zandgrond zonder een mat op de vloer, nog niet eens een vloer. Wat een onzin om te vertrekken, ze had het hier toch goed?

Alsof al die mensen, die haar meenden te moeten waarschuwen, hoogstpersoonlijk in Australië geweest waren en precies wisten hoe het daar was.

Ze lachte grimmig in de kilte van de wind; ondanks de zomerse dag was het koud op het dek. Er stond een stevige wind en Oda huiverde.

Ze voelde een hand op haar schouder. 'Gaat het?' hoorde ze een rustige stem achter zich. 'Een beetje vertrouwen, meisje. Niemand van

ons had dit anderhalf jaar geleden gedacht. Kijk eens om je heen, je bent niet alleen, we gaan met zijn allen.'

Ze knikte dapper. Het ging niet echt goed, besepte ze, het ging maar mondjesmaat. Ze had dit vertrek niet gewild, het was niet haar keuze geweest. Er was min of meer voor haar gekozen en toch, ze kon niet achterblijven. Dat was erger dan meegaan.

'Tot nooit weerziens,' zei ze half hardop toen ze een trilling voelde die door het schip ging. De trossen gingen los. Ze hoorde mensen zwaar ademen, sommigen snikten.

Zij niet, ze zou nooit laten blijken hoe ze zich voelde. Wat dat betreft leek ze precies op haar moeder, dacht ze, die had ook nooit laten blijken wat ze werkelijk voelde. Het begon nu voorzichtig te komen...

Ik heb meer van haar weg dan ik mijn leven lang heb willen geloven, besepte ze.

Het laatste jaar was niet gemakkelijk geweest, voor niemand.

Maar er was hoop en er was perspectief op een nieuw leven, ver weg van het oude. Het oude was ook niet alles, het was niets, beter gezegd, maar het was vertrouwd en het was overzichtelijk in al zijn schraalheid.

Het oude dorp zou ze waarschijnlijk nooit weerzien. Speet het haar? Ja en nee. Ze dacht aan de fabriek waarvan ze ooit had gedacht dat ze er een leven lang zou moeten werken tegen een karig loon. Waar ze op een dag weggestuurd zou worden omdat ze niet meer mee kon in het tempo dat gevraagd werd. Een leven dat ruim een jaar geleden zelfs nog enigszins aantrekkelijk had geleken. Het was allemaal anders gelopen.

Had ze in dat dorp geleefd of was ze geleefd? Geboren in een arbeidersgezin, zoals iedereen. De fabriek, kleine boeren, kleine winkeliers. Rijkdom was er niet, zelfs de dokter en de dominee gingen sjofeltjes gekleed.

Geen geld, geen bezit. Met veel moeite en opoffering kon er soms een woning gekocht worden. Daarvoor zat men dan een half leven in de schuld.

De school, verder leren? Voor een enkele jongen was dat weggelegd. Voor een meisje niet, dat was geldverspilling. Meisjes trouwden immers toch? Meisjes leerden handwerken, naaien en breien. Daar hadden ze wat aan, later als ze een huishouding moesten voeren met te weinig geld en teveel kinderen.

Oda keerde zich om en keek naar de havenkade die snel weggleed, naar de mensen die kleiner werden. Het zou nog maar heel kort duren of ze waren niet meer te zien.

Het klotsende water, de zuigende wind. Regen dreigde, de hemel was grijs en somber, al was het juni en hoogzomer. De stad bleef achter als een zwarte schaduw.

Verlangen naar de grote heide, naar de glooiende essen? Naar de mooie bossen? Naar de kerk in het midden met de pastorie van de dominee ernaast?

Ja, dacht ze. Misschien kan ik er met een lach aan terugdenken over lange jaren, als ik ergens anders geworteld ben.

Het leven ging verder, voor haar en voor de achterblijvers. Ze waren uit elkaar gegaan. Zij hoorde niet meer bij het dorp. Het dorp hoorde niet meer bij haar. Zij was op weg naar een ander leven.

Oda was altijd een vreemd kind geweest, zei haar moeder. Het was niet waar, wist ze nu, hoog aan de reling van de oceaanstomer. Ik was geen vreemd kind. Ik vroeg wel altijd naar dingen waar andere kinderen niet naar taalden. Ik had ook niet het gewone leven van

een arbeiderskind, mijn broer en zus ook niet. Wij leerden al vroeg zelfstandig te zijn en niet om affectie en aandacht te vragen, want dat was nodig. Ze had er weinig moeite mee gehad.

Misschien lag ‘die vreemdheid’ wel in haar vroegste bestaan verborgen. Zij was de reden dat er getrouwd diende te worden door haar ouders. Pas jaren later had ze begrepen hoe groot de tegenstand was geweest tegen het huwelijk van haar ouders.

‘Jongen, daar krijg je spijt van als haren op je hoofd,’ had opa Wiggers gezegd, en grootmoeder Wiggers had het gehad over ‘eentje van die familie’. Hoe kon je er zo een uitzoeken, Bernard?

Achteraf was dat te begrijpen geweest, bedacht Oda toen. Moeder Jenneken was afkomstig uit een oude familie, maar wel eentje die knap was afgezakt door de jaren heen. Na haar trouwen had ze de contacten met haar familie verbroken.

Ze droeg nog alle dagen de littekens van een jeugd, die geen jeugd was. Pas nu begon het genezingsproces, heel voorzichtig, heel moeizaam... Maar het kwam onmiskenbaar.

Het had zoveel pijn gedaan. Bij haar, bij an-

deren. Ze waren ternauwernood ontsnapt aan een kleine ramp, begrepen ze nu.

Het politieonderzoek was afgelopen en die belangrijke datum was inmiddels voorbij. Er was niets gebeurd, nee, natuurlijk niet; had iemand met gezond verstand dat dan verwacht?

Ze waren zelfs nu nog jong, de ouwelui van Oda; moe was nog geen twintig jaar toen zij geboren werd, va maar net iets ouder.

Oda was haar hele leven dwars geweest, als kind al, had moeder vaak gezegd van haar oudste dochter.

Dat kon ook niet anders met zo'n naam, had Oda soms opstandig ten antwoord gegeven. 'Oda,' zei ze soms smalend toen ze nog maar een meisje was. 'Wie heet er nou Oda?'

'Je grootmoeder,' merkte haar moeder Jenneken dan kortaf op. Zelf was ze ook niet ondersteboven van de naam, maar Bernards moeder moest vernoemd worden.

Jenneken had nog stiekem gehoopt het kind anders te kunnen noemen, maar toen Oda nog geen halfuur op de wereld was, kwam de moeder van Bernard binnenstormen met de kreet: 'Waar is mijn kleine Oda?'

Jenneken had de moed niet om een andere

naam op te geven aan haar dominante schoonmoeder. Het werd dus Oda. 'Mijn kleine Odaatje,' kon grootmoeder vertederd zeggen, toen het kleutertje begon rond te struinen. Van haar kon Oda het hebben dat ze zo genoemd werd, ook toen ze ouder werd, van anderen niet. Ze was nu dankbaar voor haar grootmoeder, die had veel opgevangen.

Ze was als kind uitgejouwd om haar naam. Buurtkinderen zongen haar na. Moeder Jenneken was er een keer boos om geworden. 'Alsof Mina zo'n prachtige naam is,' beet ze de buurvrouw toe toen Oda huilend thuiskwam na het getreiter van de buurtkinderen. 'Die grote slons van jou tegen een klein meisje. Als die erbij is, is het altijd hommeles onder de kinderen. Kun je dat wicht van jou niet eens fatsoenlijk aan het werk zetten? Ze is er oud genoeg voor, of is ze daar ook te stom voor?'

Ai, dat was tegen het zere been, want Mina van de buurvrouw was geen studiehoofd op school. Als kind was ze veel ziek geweest, ze leed aan toevallen, zoals dat werd genoemd, en het duurde lang voor ze kon lopen en praten. Ze bleef ook achter bij andere meisjes van haar leeftijd.

Op twaalfjarige leeftijd was ze nog niet ver-